

Тема 4.

Права дитини

Розділ II. Права і свободи
людини.

План заняття:

- Поняття прав дитини.
- Конвенція ООН про права дитини.
- Захист прав дитини.

□ Давайте згадаємо кого ми називаємо дитиною?

□ Вкажіть кого ми називаємо малолітньою

Дитинство – це найважливіший, самобутній, неповторний період становлення особистості. Тому саме дитина потребує найбільшої уваги та захисту.

Сьогодні ми з вами поговоримо про проблеми захисту прав дитини.

Поняття прав дитини .

Права дитини — система можливостей, які необхідні особі для її комплексного та цілісного розвитку в умовах і відповідно до вимог середовища, беручи до уваги незрілість дитини.

Поняття “Права дитини” протягом історичного розвитку суспільства ставлення до дітей змінювалося.

Історія розвитку прав дитини

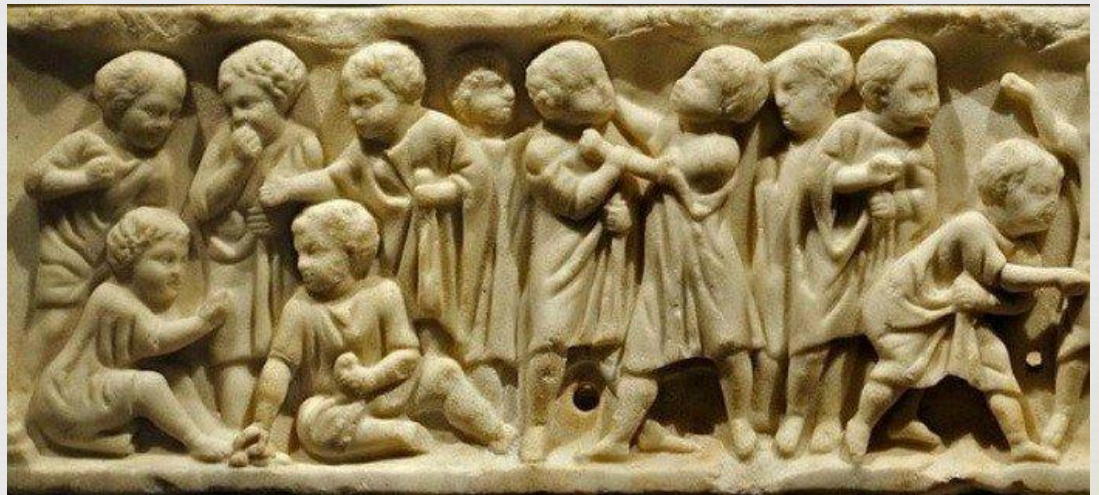

У первісному суспільстві до дитини ставилися двояко – з одного боку, жорстоке поводження з дитиною не вважалось ганебним явищем, а з іншого боку – діти були економічно вигідними. Якщо в сім'ї багато дітей, а особливо синів, це гарантія соціальної міцності. Під час осілого способу життя, найбільше страждали діти з фізичними вадами.

Історія розвитку прав дитини

У Давній Греції або Римі дитину, що народилася з певними вадами або була небажаною, могли просто вбити чи викинути. Пізніше дітей розглядали лише як додаткові робочі руки.

Першим міжнародним документом, в якому порушуються права дитини була Женевська декларація 1923 р. Вона заборонила примусову дитячу працю, визначила необхідність права на освіту, на створення умов які забезпечують нормальний фізичний і психічний розвиток дитини.

Хоча в цьому документі не згадується слово «права», вона простими словами говорить про обов'язок дорослих щодо дітей.

Женевська декларація 1923 р. містить усього 5 принципів:

Дитині мають бути надані засоби, необхідні для її нормального розвитку, — і фізичного, і духовного.

Голодну дитину необхідно нагодувати, хвору — доглядати, недорозвиненій — допомогти, ту, що скоїла правопорушення, — виправити, а сироті або безпритульній дитині — надати притулок і підтримку

У часи страждань дитина повинна отримувати допомогу насамперед.

Дитину необхідно виховувати в усвідомленні, що всі її таланти слід присвятити слугуванню іншим людям.

Дитина повинна мати можливість заробити собі на існування, її необхідно захистити від будь-якої форми експлуатації.

І хоча Декларація не була обов'язковою для країн, що її підписали, вона стала значним кроком до визнання й формулювання прав дитини.

- 10 грудня 1948 року була прийнята Загальна декларація прав людини. В ній зафіксовані основи захисту прав дітей. Вона проголошувала право на материнство і дитинство, на особливе піклування і допомогу. Всі діти, народжені в шлюбі або поза шлюбом, повинні мати однаковий соціальний захист.
- 20 грудня 1959 року Генеральна Асамблея ООН прийняла Декларацію прав дитини в сучасних умовах.

ДОКУМЕНТ

Із Декларації прав дитини 1959 р.

1. Дитині мають належати всі зазначені в цій Декларації права. Ці права мають визнаватися за всіма дітьми без будь-яких винятків і без відмінностей чи дискримінацій...

2. Дитині законом або іншими засобами має бути забезпечений спеціальний захист і надані можливості та сприятливі умови, які дозволили б їй розвиватися фізично, розумово, морально, духовно та в соціальному відношенні здоровим і нормальним шляхом і в умовах свободи та гідності. При виданні із цією метою законів головним міркуванням має бути найкраще забезпечення інтересів дитини.

3. Дитині має належати від її народження право на ім'я і громадянство.

4. Дитина має користуватися благами соціального забезпечення. Їй має належати право на здорове зростання й розвиток; із цією метою спеціальні догляд і охорона мають бути забезпечені як їй, так і її матері...

5. Дитині, яка є неповноцінною у фізичному, психічному або соціальному відношенні, повинні забез-

печуватися спеціальний режим, освіта й піклування, необхідні з огляду на її особливий стан.

6. Дитина для повного й гармонійного розвитку її особи потребує любові і розуміння...

7. Дитина має право на здобуття освіти, яка має бути безкоштовною і обов'язковою, в усякому разі на початкових стадіях...

8. Дитина повинна за всіх обставин бути серед тих, хто першими отримують захист і допомогу.

9. Дитина має бути захищена від усіх форм недбалого ставлення, жорстокості та експлуатації...

10. Дитина має бути захищена від практики, яка може заохочувати расову, релігійну або будь-яку іншу форму дискримінації...

1) Чи погоджуєтеся ви з наведеними принципами?

2) Запропонуйте власні доповнення до цього переліку.

Дати відповіді на запитання під документом!

Конвенція про права

дитини отримала найбільш широке міжнародне визнання серед усіх документів з прав людини, її ратифікували всі країни світу. Конвенція поєднує в одному документі весь спектр прав людини, що мають відношення до дітей —

громадянських, політичних, економічних, соціальних і культурних прав. Конвенція була прийнята Генеральною Асамблеєю ООН 20 листопада 1989 року і набрала чинності у вересні 1990 року. Документ складається з 54 статей, що деталізують індивідуальні права осіб віком від народження до 18 років.

Основні положення Конвенції були відображені у Законі України «Про охорону дитинства» Це право на охорону здоров'я, на життя, освіту, соціальний захист.

Конвенція ООН про права ДИТИНИ

Історичний розвиток прав дитини

На початку століття права дитини поділялись, в основному, на захист прав від:

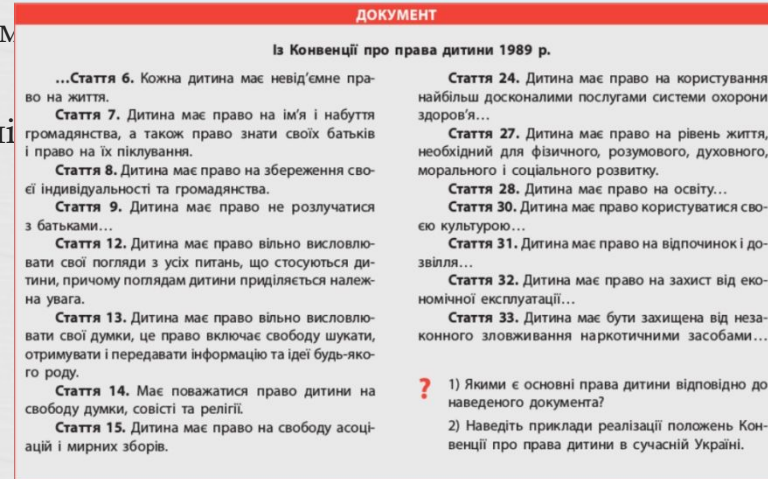
- рабства;
- дитячої праці;
- торгівлі дітьми;
- проституції неповнолітніх;
- повної влади батьків;
- економічної експлуатації.

Конвенція ООН

Права дитини на основі Конвенції про права дитини:

- Право на життя, вільний розвиток;
- Право на прізвище та ім'я
- Право знати своїх батьків і користуватися батьківською турботою
- Діти мають право вільно висловлювати свою думку
- Діти мають право на вільне спілкування;
- Діти мають право на свободу совісті, думки і релігії
- Діти мають право на отримання інформації;
- Діти мають право на відпочинок і дозвілля;
- Право підтримувати контакт з обома батьками;
- Діти мають право на повноцінне харчування;
- Діти мають право на отримання освіти;
- Діти мають право на медичну допомогу;
- Жодна дитина не повинна бути об'єктом сексуальних домагань,
- Жодна дитина не повинна бути скривджена і зневажена;
- Жодна дитина не повинна стати жертвою насильства і сексуальних домагань або війни;
- Жодна дитина не повинна бути примусово залучена до праці;
- Особлива турбота дітям - інвалідам, дітям-біженцям;
- Особлива турбота дітям без сімей;
- Кожна дитина має право на любов і піклування;
- Усі діти є рівним в правах, ніхто не повинен їх порушувати.

В Україні, як і здебільшого в міжнародній практиці, дитиною вважається особа у віці до 18 років, причому до 14 років вона вважається малолітньою, а з 14 до 18 — неповнолітньою.

У 2010 р. у Верховній Раді України відбулися парламентські слухання на тему «Законодавче закріплення та реальний стан дотримання прав дитини в Україні». На них було визначено, що в Україні створено основні засади законодавчого забезпечення у сфер захисту прав дітей й визначено проблеми, яким необхідно приділити першочергову увагу. Це:

- висока дитяча смертність;
- рівень забезпечення охорони дитячого здоров'я;
- недоступність оздоровлення та відпочинку для всіх дітей;
- неефективна система захисту дітей від насильства, у тому числі в системі кримінального провадження.

Захист прав дитини

Крім уже згаданих, ООН було розроблено цілу низку законодавчих актів, які забезпечують правовий захист дітей у різних ситуаціях. Також варто знати про такі документи, як:

- ❑ Декларація ООН про захист жінок і дітей у надзвичайних обставинах і в період збройних конфліктів 1974 р.
- ❑ Конвенція Міжнародної організації праці про мінімальний вік для прийому на роботу 1973 р.
- ❑ Мінімальні стандартні правила ООН, що стосуються здійснення правосуддя щодо неповнолітніх («Пекінські правила») 1985 р.
- ❑ Декларація ООН про соціальні та правові принципи, що стосуються захисту й благополуччя дітей, особливо в разі передачі дітей на виховання та їх усиновлення на національному і міжнародному рівнях 1986 р.

Україна, як й інші держави – члени ООН, приділяє багато уваги захисту прав дітей. Українське законодавство захищає права дитини за допомогою таких механізмів:

- Конституція України (ст. 24, 51, 52, 92);
- Сімейний кодекс України (глави 13, 14 та ін.);
- Цивільний кодекс України (ст. 295, 1261 та ін.);
- Закон України «Про основи соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей»;
- Закон України «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування»;
- Закон України «Про охорону дитинства».

Сімейний кодекс України передбачає, що у випадках порушення прав дитини її родичі, один із батьків, сама дитина можуть звернутися до органів опіки й піклування або до суду. Батьки або один із батьків, що порушують права дитини, можуть бути позбавлені батьківських прав. Справами дітей опікуються служба у справах неповнолітніх, державні соціальні служби при місцевих державних

Шляхи захисту прав ДИТИНИ:

- Самозахист;
- Захист з боку батьків;
- Звернення до органів опіки й піклування;
- Звернення до суду;
- Звернення до органів державної влади;
- Звернення до громадських організацій;
- Звернення до Уповноваженого з прав дитини;
- Звернення до представників у справах дітей та соціальних служб

Які існують механізми

захисту прав дитини / людини?

Суд; Європейський суд з прав людини;
Поліція; Верховний комісар ООН;
Адвокат; Комітет ООН з прав людини;
Президент; Дитячий фонд ООН (ЮНІСЕФ);
Омбудсмен; Міжнародні недержавні організації
Міністерства, відомства

34

ЦІКАВО ЗНАТИ

ЮНІСЕФ (United Nations Children's Fund (unicef) — Дитячий фонд ООН) — підрозділ ООН, який працює в понад 190 країнах і територіях світу заради захисту й підтримки дітей із моменту їх народження і до початку дорослого життя. Діяльність ЮНІСЕФ фінансується за рахунок добровільних внесків фізичних осіб, підприємств, фондів та урядів. Передусім зусилля ЮНІСЕФ спрямовані на забезпечення права кожної дитини виховуватись у родинному середовищі, захист молоді, дітей і жінок від ВІЛ-інфекції та СНІДу, забезпечення здоров'я та розвитку дітей, поліпшення їх харчування, захист дітей від насильства та жорстокого поводження, інформування про права дитини і підтримку ефективної політики в інтересах дітей. В Україні Представництво ЮНІСЕФ було відкрито в 1997 р.

Як ви розумієте вислів «Єднаймося заради дітей», запропонований ЮНІСЕФ?

Робота з підручником ст. 36

36

ЦІКАВО ЗНАТИ

День захисту дітей

Щорічно 1 червня відзначають Міжнародний день захисту дітей. Він був запроваджений у листопаді 1949 р. у Парижі рішенням сесії Ради Міжнародної демократичної федерації жінок. Уперше Міжнародний день захисту дітей відзначали в 1950 р. в 51 країні світу. ООН підтримала цю ініціативу й оголосила захист прав, життя і здоров'я дітей одним із пріоритетних напрямків своєї діяльності. В Україні цей день відзначається з 1998 р. На честь свята для дітей влаштовують різні розважальні заходи.

Висновки

Захист прав дитини – неодмінна частина захисту прав людини. Невід’ємні права дитини перелічені в Конвенції про права дитини. Її принципи втілені в законодавстві країн, які ратифікували цю Конвенцію. Україна належить до них. Основними правами дитини є право на життя, ім’я, громадянство, відсутність дискримінації, право на свободу совісті та релігійних переконань, життя з батьками, працю, відпочинок, захист життя та здоров’я, освіту, відсутність рабства, житло, свободу слова, отримання інформації, користування досягненнями культури.